

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 marca 2016r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Joanna Andrzejak-Kruk

po rozpoznaniu w dniu 10 marca 2016r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa z siedzibą we W.

przeciwko G. W.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu

z dnia 18 sierpnia 2015r.

sygn. akt V.C.463/15

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk

XV Ca 87/16

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 20.11.2014r. powód (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa we W. wystąpił o zasądzenie od pozwanego G. W. kwoty 832,59zł z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztami procesu zgodnie ze złożonym spisem. W uzasadnieniu powód wskazał, iż (...) w G. zawarł w dniu 22.12.2010r. z J. W. umowę pożyczki odnawialnej, na mocy której pożyczkobiorczyni uzyskała uprawnienie do zadłużania się w ciężar rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego do kwoty 500,-zł, zobowiązując się do dokonywania comiesięcznych wpłat w wysokości 2% wykorzystanej w ramach limitu pożyczki. Pomimo zobowiązania pożyczkobiorczyni nie uregulowała należności w terminie, tj. do dnia 22.12.2011r. i tym samym wypłacone kwoty stały się wymagalne. W dniu 13.01.2012r. pożyczkobiorczyni zmarła, zaś dłużnikiem, jako jej spadkobierca ustawowy, stał się jej syn, pozwany G. W.. Powód nabył wierzytelność od (...) na podstawie umowy przelewu z dnia 23.12.2013r. Dochodzone roszczenie obejmowało: kapitał pożyczki 500,-zł, odsetki karne skapitalizowane na dzień wniesienia pozwu 283,54zł, odsetki umowne 19,36zł i koszty wezwań i zawiadomień 26,69zł.

Pozwany G. W. nie stawił się na rozprawę, nie zajął żadnego stanowiska ani nie złożył wyjaśnień.

Wyrokiem zaocznym z dnia 18.08.2015r., sygn. akt V.C.463/15 Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu oddalił powództwo.

Apelację od powyższego wyroku złożył powód, zaskarżając go w całości oraz zarzucając:

1. naruszenie art. 931 § 1 k.c. w zw. z art. 1015 § 2 k.c. oraz art. 922 § 1 k.c. przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że do wykazania legitymacji procesowej biernej spadkobiercy niezbędne jest przedłożenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, a w konsekwencji przyjęcie, że pozwany nie posiada legitymacji procesowej biernej w przedmiotowej sprawie z uwagi na brak przedstawienia przez powoda postanowienia o stwierdzeniu nabycia przez niego spadku po zmarłej matce J. W., co doprowadziło do oddalenia powództwa;
2. naruszenie art. 231 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nieuwzględnienie domniemania faktycznego, że dziecko spadkodawcy jest jego spadkobiercą, a w konsekwencji oddalenie powództwa;
3. naruszenie art. 230 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i oddalenie powództwa, mimo iż wszechstronne rozważenie okoliczności sprawy winno, wobec niewypowiedzenia się przez pozwanego co do twierdzeń powódki, skutkować domniemaniem przyznania.

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie od pozwanego kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Z uwagi na fakt, iż Sąd odwoławczy nie przeprowadzał postępowania dowodowego, niniejsze uzasadnienie ogranicza jedynie do wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (art. 505¹³ § 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Można zgodzić się z Sądem I instancji tylko o tyle, że w sytuacji, gdy powód wywodził swe roszczenie z umowy pożyczki, zaś legitymację bierną pozwanego wywodził z faktu, iż jest on spadkobiercą pożyczkobiorczyni (a w związku z tym z mocy art. 922 § 1 k.c. ponosi odpowiedzialność za długi, które weszły w skład spadku po niej), na powodzie – co do zasady – spoczywał ciężar wykazania powyższej okoliczności (art. 6 k.c.). Nie ma jednak racji Sąd I instancji zakładając, iż wyłącznym dowodem „wejścia” przez spadkobiercę w sytuację prawną zmarłego spadkodawcy jest postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, którego powód nie przedstawił.

Pogląd taki pozostaje w sprzeczności z przywołanymi w apelacji przepisami art. 922 § 1 k.c. i art. 925 k.c. W świetle tych uregulowań spadek stanowi ogół praw i obowiązków zmarłego, przy czym spadkobierca nabywa go z mocy samej ustawy i to z chwilą jego otwarcia, a więc z chwilą śmierci spadkodawcy. Stwierdzenie nabycia spadku ma tu tylko charakter deklaracyjny. Niewątpliwie powołanie się na wydane przez sąd prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku jest najprostszym i najpewniejszym sposobem wykazania nabycia przez dłużnika spadku po określonej osobie, gdyż zgodnie z art. 1025 § 2 k.c. domniemywa się, że osoba, która uzyskała takie stwierdzenie jest spadkobiercą. Ustawodawca przyznaje zresztą wierzycielowi, jako osobie mającej w tym interes, uprawnienie do złożenia wniosku w tym przedmiocie (art. 1025 § 1 k.c.), co nie jest jednak równoznaczne z obowiązkiem uprzedniego uzyskania postanowienia celem przedstawienia go w innym postępowaniu. Żaden przepis nie wprowadza bowiem wymogu, aby wierzyciel kierując swe roszczenie do spadkobiercy dłużnika zawsze przedstawiać musiał postanowienie stwierdzające nabycie spadku i aby stanowiło ono jedyny dowód istnienia legitymacji biernej po stronie pozwanej. Zgodnie z art. 1027 k.c., względem osoby trzeciej, która nie rości sobie praw do spadku z tytułu dziedziczenia, spadkobierca może udowodnić swe prawa tylko stwierdzeniem nabycia spadku (albo zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia). Orzeczenie to ma zatem walor dowodu wyłącznego tylko w zakresie, w jakim spadkobierca wykazuje swe prawa wynikające z dziedziczenia, a nie w przypadku, gdy osoba trzecia dochodzi roszczeń wobec spadkobiercy. Gdyby zamiarem ustawodawcy było wyłączenie możliwości udowodnienia przez wierzyciela występującego z roszczeniem z tytułu długów spadkowych faktu nabycia spadku po zmarłym dłużniku w drodze innych środków dowodowych, to z pewnością regulacja ta zawarta zostałaby w szczególnym przepisie o treści analogicznej do art. 1027 k.c. Przedstawione stanowisko konsekwentnie zajmują też Sąd Najwyższy (stwierdzając, iż powód

nie ma obowiązku wykazania postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, że osoby wskazane przez niego jako następcy prawni zmarłego dłużnika są jego spadkobiercami (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 19.06.1975r., III CRN 102/75, publ. OSN 1976/6/139; postanowienie Sądu Najwyższego z 6.10.1983r., IV PZ 42/83, publ. OSPiKA 1984/3/45) i sądy powszechne (por. np. wyrok SA w Białymstoku z 14.02.2013r., I.Aca.757/12, LEX nr 1289363) – oraz aprobuje je doktryna (tak np. E.Skowrońska w: Komentarz do kodeksu cywilnego, księga czwarta, s.189-190, Wydawnictwo Prawnicze Warszawa 1995; M.Pazdan w: Kodeks cywilny. Komentarz, tom II s.897, Wydawnictwo C.H.Beck Warszawa 1998; L.Stecki w: Kodeks cywilny z komentarzem, tom II s.887, Wydawnictwo Prawnicze Warszawa 1989).

W rezultacie przyjęć należy, że fakt następstwa prawnego po zmarłym dłużniku osoba trzecia, która nie rości sobie praw do spadku, może wykazać wszelkimi środkami dowodowymi. Okoliczności świadczące o następstwie prawnym mogą ponadto zostać ustalone bezdowodowo, w wyniku z przyznania przez stronę przeciwną, w tym milczącego (art. 229 i 230 k.p.c.), a także przy zastosowaniu art. 339 § 2 k.p.c., zgodnie z którym w razie zaistnienia przesłanek do wydania wyroku zaocznego przyjmuje się za prawdziwe twierdzenia powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych w pozwie lub w pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą, chyba że budzą one uzasadnione wątpliwości albo zostały przytoczone w celu obejścia prawa.

W rozpoznawanej sprawie powód w pozwie twierdził, że pozwany jest synem pożyczkobiorczyni. Okoliczność ta, co do której pozwany się nie wypowiedział, nie może budzić żadnych wątpliwości, skoro powód przedstawił poświadczone w trybie art. 129 § 2 k.p.c. odpisy: z odpisu skróconego aktu zgonu J. W. zd. (...) zmarłej w dniu (...) (k.19) oraz z odpisu skróconego aktu urodzenia pozwanego G. W., z którego wynika, że jest on synem J. K. zd. (...) (k.34). Takie ustalenie przyjął zresztą również Sąd I instancji w zaskarżonym wyroku. Powyższe, bezsporne (art. 230 k.p.c.), okoliczności dotyczące pokrewieństwa pozwanego i pożyczkobiorczyni, prowadziły zatem – przy zastosowaniu właściwych przepisów prawa materialnego – do wniosku, iż pozwany nabył spadek po niej z mocy ustawy (art. 931 § 1 k.c.). Jednocześnie powód przedstawił informację z dnia 28.11.2013r. udzieloną przez Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, iż nie zarejestrowano postępowania po zmarłej J. W., jak również nie były składane oświadczenia spadkowe (k.33). Nie zostały zatem ujawnione żadne okoliczności świadczące o tym, iż porządek dziedziczenia nie wynika z ustawy. Ponadto pozwany nie podnosił i nie wykazywał przyczyn wyłączających go od dziedziczenia (jak np. odrzucenie spadku – art. 1020 k.c., istnienie testamentu), względnie ograniczających jego odpowiedzialność za długi spadkowe (np. przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza – art. 1031 § 2 k.c.; odpowiedzialność za długi w stosunku do wielkości udziału w spadku – art. 1034 § 2 k.c.). Należy podzielić stanowisko apelacji, że jeżeli powód powołał się i udowodnił dziedziczenie ustawowe wynikające z faktu pokrewieństwa pozwanego z pożyczkobiorczynią, to na pozwanym z mocy art. 6 k.c. spoczywa ciężar wykazania, że w rzeczywistości spadkobiercą nie jest.

W tym stanie rzeczy, odwrotnie niż uczynił to Sąd I instancji, przyjęć trzeba, iż legitymacja bierna pozwanego w niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości.

Zaskarżony wyrok podlegał zatem uchyleniu na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., gdyż Sąd Rejonowy – błędnie przyjmując za podstawę oddalenia powództwa niewykazanie przez stronę powodową legitymacji biernej pozwanego – nie rozpoznał merytorycznych podstaw zgłoszonego żądania, a więc istoty sprawy. O kosztach instancji odwoławczej rozstrzygnie Sąd Rejonowy zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c.

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk